

10.1 System przerwań

1. System przerwań

Przerwanie (ang. *interrupt*) to przejście, skok do wykonania specjalnego programu zwanego *programem obsługi przerwania*.

System przerwań (ang. *interrupt system*) umożliwia przerwanie wykonania bieżącego programu przez mikroprocesor i przejście do wykonania programu obsługi przerwania. System przerwań umożliwia mikroprocesorowi reagowanie na zdarzenia zachodzące w przypadkowych chwilach w samym mikroprocesorze lub w świecie zewnętrznym w stosunku do mikroprocesora.

Bezpośrednią przyczyną przerwania może być:

- pojawienie się sygnału zgłoszenia przerwania na wejściu przerywającym mikroprocesora oznaczonym z reguły symbolem INT; czasem mamy kilka takich wejść INT1, INT2, NMI (ang. *nonmaskable interrupt*); sygnał INT jest z reguły wystawiany przez współpracujące z mikroprocesorem układy we/wy;
- zajście pewnego zdarzenia wewnątrz mikroprocesora np.: próba dzielenia przez 0, wyjście podczas obliczeń poza zakres liczb reprezentowanych w systemie lub ogólniej wystąpienie błędu pewnego typu;
- wykonanie rozkazu „wykonaj przerwanie o numerze n ”; rozkaz taki ma zwykle postać INT n , gdzie INT jest mnemonikiem, czyli symboliczną nazwą rozkazu, a n numerem przerwania.

Uwaga: Często przerwaniem nazywamy też samo pojawienie się sygnału 1 na wejściu INT mikroprocesora.

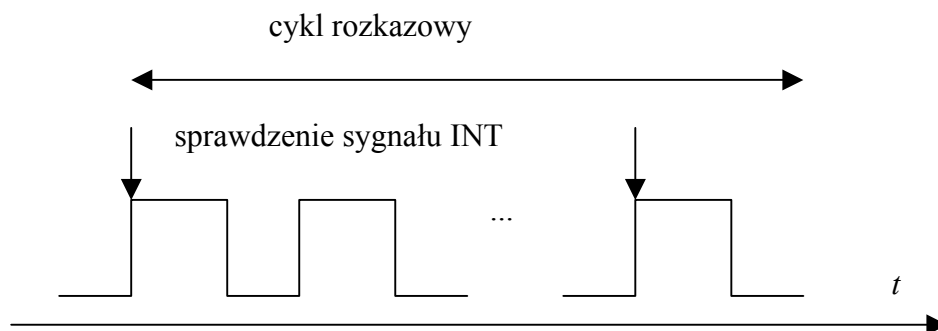
Przerwania dzielimy na *przerwania zewnętrzne* (spowodowane przez współpracujące układy we/wy) i *przerwania wewnętrzne* wywołane przez sam mikroprocesor. Inny podział to przerwania sprzętowe i programowe.

W mikroprocesorze istnieje przerzutnik włączający i wyłączający system przerwań. Przerzutnik ten z reguły jest wyłączany sygnałem RESET zerującym mikroprocesor. Może być ponadto włączany rozkazem EI (ang. *interrupt enable*) i wyłączany rozkazem DI (ang. *interrupt disable*). Przerzutnik ten należy zazwyczaj do rejestru znaczników i jest oznaczany symbolem IF (ang. *Interrupt Flag*).

Na początku (lub na końcu cyklu rozkazowego) mikroprocesor sprawdza, czy pojawiło się *zgłoszenie przerwania*. Jeśli się pojawiło i system przerwań jest włączony, to układ sterowania:

- wyłącza system przerwań
- zapamiętuje zawartość licznika rozkazów LR na stosie
- dokonuje podstawienia $LR := \text{adres}(n)$, gdzie n jest numerem przerwania

Jest to przejście do wykonywania podprogramu, wymuszone przez przerwanie. Adres skoku oznaczony symbolem $\text{adres}(n)$, nazywa się adresem programu obsługi przerwania.

Rys. 1. Cykl rozkazowy mikroprocesora z uwzględnieniem momentów czasu, w których sprawdzana jest obecność sygnału przerwania

Numer przyczyny przerwania n automatycznie określa adres, pod którym znajduje się uprzednio wpisany adres początku programu obsługi przerwania adres (n). Adresy zawarte w komórkach $f(1), f(2), \dots, f(r)$ tworzą tzw. **wektor adresów przerwania**. Stąd nazwa tak działającego systemu przerwania: **wektoryzowany system przerwania**.

Uwaga: Mikroprocesor może mieć kilka wejść INT, ale większość mikroprocesorów ma jedno wejście INT i ustalanie przerwania odbywa się w momencie wystawienia przez mikroprocesor **sygnału potwierdzenia** INTA (ang. *interrupt acknowledge*), który powoduje podanie na magistralę danych numeru identyfikującego przerwania.

Powrót z podprogramu obsługi przerwania jest realizowany tak jak z każdego podprogramu (instrukcja IRET lub RETURN). Musimy jednak pamiętać, by wyłączyć wyłączony system przerwania. Żeby móc wrócić do punktu wyjścia po obsłużeniu przerwania musimy w momencie przyjścia przerwania przenieść na stos wszystkie zasadnicze rejestry mikroprocesora jak np. akumulator i rejestr znaczników.

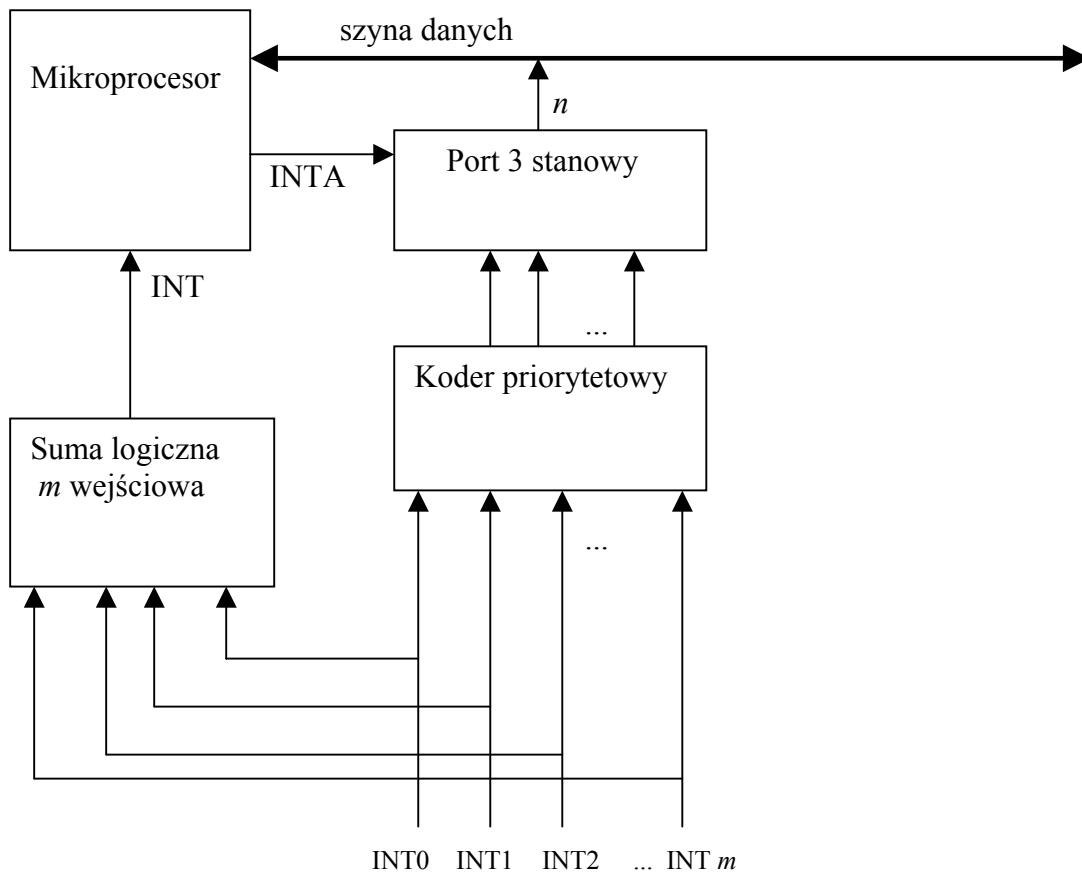
Pewne problemy pojawiają się, gdy wiele sygnałów przerwania może pojawić się jednocześnie, ponieważ:

- musimy zidentyfikować źródła
- zdecydować o priorytecie
- zdecydować czy przerwanie może przerwać program obsługi przerwania

W systemie przerwania wektoryzowanych na szynę danych przesyłana jest (w kodzie NKB) liczba n będąca identyfikatorem urządzenia zgłaszającego przerwanie.

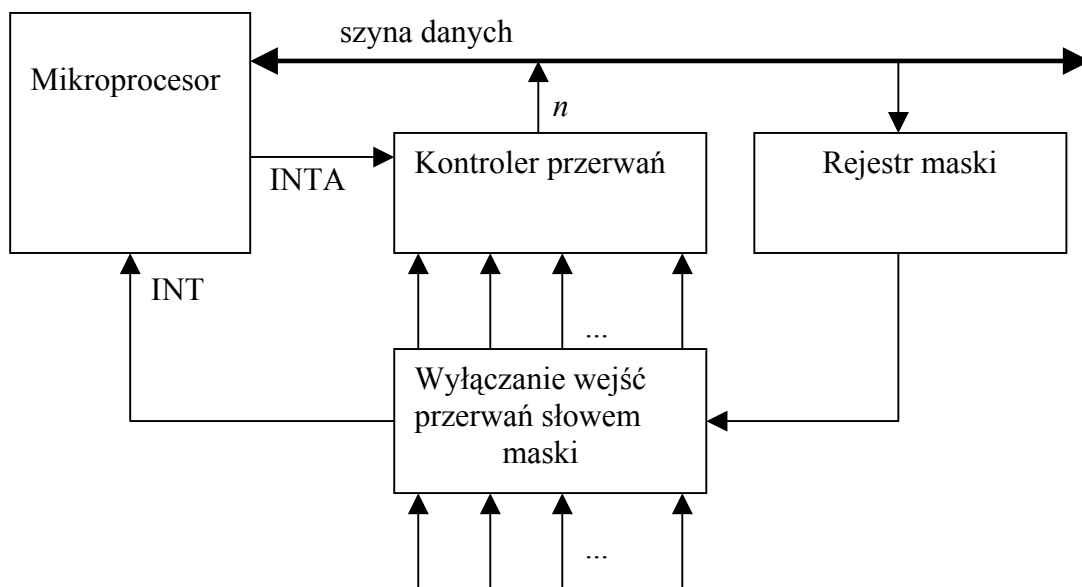
Obsługa przerwania może być sekwencyjna lub wielopoziomowa, gdy dopuszczalne jest przerwanie programu obsługi przerwania przez przerwanie o wyższym priorytecie.

Zadaniem kontrolera przerwania jest obsługa wielu żądań przerwania nadchodzących do mikroprocesora i odciążenie tego ostatniego od części zadań z tym związanych. Typowym kontrolerem przerwania jest układ Intel 8259.

Sygnały przerwań od m układów we/wy

Rys.2. Bezpośredni system przerwań

Sygnały przerwań od układów we/wy

Rys.3. Bezpośredni system przerwań z maskowaniem